

Поліщук Катерина,
студентка 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Науковий керівник: Стендер С.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку,
оподаткування та технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ВИЗНАННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ АКТИВІВ ТА ЇХ ОЦІНКА

У господарській діяльності підприємству постійно доводиться визначати на скільки економічно вигідні активи, слідкувати за їх за оцінкою та переоцінкою. Результати таких операцій необхідні перш за все самому підприємству, а також користувачам його фінансової звітності для отримання об'єктивної інформації про реальний розмір вартості майна підприємства.

Активами підприємства є ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигід у майбутньому.

У загальному вигляді під ресурсами підприємства мають на увазі грошові кошти, цінності, запаси, можливості, джерела коштів, доходів. Іншими словами, ресурсами підприємства є необоротні й оборотні активи, що перебувають на балансі і можуть забезпечити досягнення передбачуваних підприємством цілей. Вирішальне значення для визнання ресурсів активами має не факт перебування їх на балансі, а рух коштів підприємства у готівковій і безготівковій формах, зумовлений використанням ресурсів.

Контроль над активами означає можливість вирішального впливу з боку підприємства на них з метою отримати вигоди від їх використання. Контроль, як правило, супроводжується наявністю права власності. Для частини активів (фінансові інвестиції, дебіторська заборгованість) характерний тісний зв'язок з правом власності.

Однак у деяких випадках наявність права власності не є істотною умовою для визнання активом. Наприклад, підприємство передає об'єкт основних засобів в оренду, її умовами є регулярні виплати орендної плати, однак право контролювати порядок використання коштів підприємству може бути не надано. Більше того, підприємство може визнавати актив за відсутності права власності. Наприклад, підприємство розробило і використовує сучасні технологічні карти виробництва, хоч вони юридично не закріплені, тобто в підприємства не має прав на технології. Цей ресурс, яким реально володіє підприємство, приймається на облік як актив і він відображається на субрахунку 127 "Інші нематеріальні активи".

З практики господарської діяльності відомо, що часто очікуваного надходження вигід не відбувається, наприклад, знизився попит на продукцію, зросла платоспроможність населення і дешеві товари низької якості не купуються тощо. Реальним є певний рівень невизначеності отримання економічних вигід в майбутньому. У зв'язку з можливими коливаннями отримуваних вигід підприємство має встановити прогнозоване отримання вигід від використання активу. Підприємство здійснює попередню оцінку рівня невизначеності і спирається на наявні на момент визнання активу свідчення про отримання вигід.

Наприклад, на підприємстві передбачають, що з певною імовірністю, наприклад 70%, поточна дебіторська заборгованість буде погашена. Однак при зміні фінансової ситуації в країні або з інших причин встановлений раніше рівень імовірності може бути недостатнім, і реальна величина погашення заборгованості буде значно нижчою від вірогідного рівня. Це призведе до збільшення резерву сумнівних боргів, зниження чистої реалізаційної вартості дебіторської заборгованості і зменшення величини валюти балансу.

Під очікуваною економічною вигодою від використання активів мається на увазі можливість надходження коштів або їх еквівалентів на підприємство, наприклад, у вигляді доходів від реалізації готової продукції або товарів, доходів від оренди, отриманих пені, неустойки тощо.

Економічні вигоди від використання активів можуть реалізовуватися як у формі використання активів за призначенням, так і при використанні їх для погашення зобов'язань, обміні на інші цінності тощо.

Окремі активи (наприклад, основні кошти, запаси) мають матеріальну форму, однак вона не є обов'язковою умовою для визнання всіх активів (наприклад, права користування майном, векселя).

Дія принципу бухгалтерського обліку – історична (фактична) собівартість означає, що переважною є оцінка активу, виходячи з витрат на його виробництво і придбання. Між створенням активів і понесеними для цього витратами є тісний зв'язок. Водночас величина витрат не є остаточним доказом отримання об'єкта, який визнається як актив (витрати на дослідження, на рекламу). З іншого боку, відсутність витрат не виключає можливості визнання активом і відображення в балансі (наприклад, отримані безоплатно запаси, оприбутковані внаслідок інвентаризації невраховані цінності).

З вірогідним, очікуваним надходженням економічних вигід пов'язаний ще один критерій визнання активу – достовірність оцінки. Найчастіше собівартість або вартість активу можуть бути розраховані досить точно. Однак у тих випадках, коли таку достовірну оцінку зробити неможливо, актив не визнається і стаття не показується в балансі. Наприклад, очікувані надходження як результат виграного судового процесу можуть відповідати критерію імовірності, однак якщо претензію неможливо визначити достовірно, вона не повинна показуватися як актив підприємства.

Понесені підприємством витрати, пов'язані з придбанням і створенням активу, які не можуть бути відображені в балансі, відносяться на витрати періоду і відображаються у формі 2 "Звіт про фінансові результати".

Практична оцінка активів відповідно до вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) має певні труднощі, що зумовлює необхідність проведення визнання й оцінки активів як окремих облікових операцій.

Звідси випливає, що підприємство, бажаючи визнати певне майно своїм активом, зобов'язане мати докази віднесення цього майна до активів саме цього підприємства. Для отримання таких доказів виконуються специфічні операції – оцінка активів. Для здійснення нового виду діяльності, наприклад, будівництва, на підприємстві потрібно встановити, якою мірою засоби, що перебувають на його балансі, можуть забезпечити отримання вигід, в яких нових засобах є потреба, яка їх ціна, як вони можуть задовольнити досягнення цілей реалізації нового проекту тощо. Тому така робота здійснюється в процесі оцінки активів.

Список використаних джерел

1. Методика оцінки вартості майна під час приватизації, затверджена постановою КМУ від 12.10.2017 р. № 1594.
2. Порядок обліку, контролю, оцінки конфіскованого й іншого майна, яке переходить у власність держави, і розпорядження ним, затверджений постановою КМУ від 25.08.2016 р. № 1352.
3. П(С)БО 19 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 19 "Об'єднання підприємств", затверджене наказом Мінфіну України від 07.07.99 р. № 163.
4. Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затверджена наказом Мінфіну України від 11.08.2016 р. № 259.
5. Порядок експертної оцінки нематеріальних активів, затверджений наказом ФДМУ та Державного комітету з питань науки і технологій від 27.07.2017 р. № 943/27.